

ปัญหาทางกฎหมายด้านสิทธิมนุษยชนในการดำเนินคดีอาญาในศาลทหาร
ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498*
Legal Problem with Respect to Human Rights in Prosecution
to the Court-Martial under Act on the Organization
of the Court-Martial, B.E. 2498

ธนบาล ยูพาพันธ์**
ดร.สอาด หอมมณี***
ดร.คมสัน สุขมาก****

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะทำการศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาเกี่ยวกับมาตรการในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 โดยทำการศึกษาประวัติความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของการดำเนินคดีอาญาในศาลทหาร กฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยได้ไปลงนามและให้สัตยาบันไว้แล้ว และกฎหมายต่างประเทศ เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ให้มีประสิทธิภาพในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนมากยิ่งขึ้น

ผลจากการวิจัยพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 พบว่า การดำเนินคดีอาญาในศาลทหารตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มีการจำกัดสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของผู้เสียหาย ทำให้บางกรณีผู้เสียหายไม่ได้รับการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีที่เป็นธรรมจากองค์คณะตุลาการศาลทหาร และอัยการทหารที่ขาดความเป็นอิสระและมีอคติ บางครั้งยังมีการจำกัดสิทธิในการเข้าควบคุมและตรวจสอบการใช้ดุลพินิจในการสั่งคดีและการปฏิบัติหน้าที่ของอัยการทหารอย่างไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศที่ประเทศไทยได้ไปลงนามและให้สัตยาบันไว้

ข้อเสนอแนะเห็นควรปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 โดยกำหนดการจัดตั้งองค์คณะของตุลาการศาลทหารใหม่ เพื่อให้องค์คณะของตุลาการศาลทหาร มีตุลาการที่มีความรู้ความสามารถทางกฎหมายมีจำนวนมากกว่าตุลาการที่เป็นนายทหารฝ่ายกำลังพลจะทำให้ผู้เสียหายได้รับการพิจารณาพิพากษาคดีที่เป็นธรรมจากองค์คณะที่มีความรู้ความสามารถทางกฎหมาย รวมถึงปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.2498 โดยกำหนดให้ผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลที่ไม่อยู่ในอำนาจของศาลทหารมีอำนาจเป็นโจทก์ยื่นฟ้องคดีอาญาต่อศาลทหาร และให้อำนาจในการยื่นคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ได้ ซึ่งจะทำให้ผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลที่ไม่อยู่ในอำนาจของศาลทหารมีสิทธิเข้าถึงพยานหลักฐานในการขออุทธรณ์การสอบสวน และเข้าถึงหลักการควบคุมและตรวจสอบการใช้ดุลพินิจในการสั่งคดีและการปฏิบัติหน้าที่ของอัยการทหาร และปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498

*วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายมหาชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

**นิติหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายมหาชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

***อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

****อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

โดยการกำหนดให้อัยการทหารมีอำนาจสั่งคดีแทนผู้บังคับบัญชาของอัยการทหาร เนื่องจากผู้บังคับบัญชาของอัยการทหารส่วนหนึ่งเป็นผู้ที่ไม่มีความรู้ทางกฎหมาย และขาดความเชี่ยวชาญอย่างสูงในการพิจารณาสั่งคดี ซึ่งทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีที่เป็นธรรมจากอัยการทหารที่มีความเป็นอิสระในการพิจารณาสั่งคดี เพื่อปรับให้สอดคล้องกับมาตรฐานตามหลักสากล และให้สอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศที่ประเทศไทยได้ไปลงนามและให้สัตยาบันไว้

คำสำคัญ : สิทธิมนุษยชน/ การดำเนินคดีอาญา/ ศาลทหาร

ABSTRACT

The objectives of this thesis are to study the background and significance of problems concerning measures for protecting human rights under Act on the Organization of the Court-Martial, B.E. 2498, thereby studying the background and purpose of prosecution to the Court-Martial, international laws on human rights, to which Thailand has been a party and ratified, and foreign laws, in order to be approaches to amend the Act on the Organization of the Court-Martial, B.E. 2498, as to be more efficient in protecting the human rights.

Results of the study of the Act on the Organization of the Court-Martial, B.E. 2498, find that prosecution to the Court-Martial under Act on the Organization of the Court-Martial, B.E. 2498, restricts basic human rights of victims, in some cases, deprives the victims of the right to fair trial, because the tribunals of the judges of the Court-Martial and the military prosecutors lack impartiality and have a bias towards victims, and sometimes restrict the rights to regulate and check against discrimination in exercise of discretion in ordering the case and duty performance of the military prosecutors, thus not to comply with the international laws on human rights, to which Thailand has been a party and ratified.

It is recommended that the Act on the Organization of the Court-Martial, B.E. 2498, should be amended, thereby providing with new establishment of the tribunals of the judges of the Court-Martial, in order that the tribunals of the Court-Martial shall comprise the judges, who are knowledgeable and capable of law, in a proportion larger than the judges, who are personnel staff officers, whereby victims shall enjoy fair trial by the tribunals, who are knowledgeable and capable of law, the Act on the Organization of the Court-Martial, B.E. 2498, should be amended, thereby providing that, victims, who are not subject to the jurisdiction of the Court-Martial, shall have the power to institute prosecution to the Court-Martial, and the power to apply for being co-prosecutors, thus to entitle the victims, who are not subject to the jurisdiction of the Court-Martial, to access the evidence in requesting for reviewing the case files, and to access the rights to regulate and check exercise of discretion in ordering the case and duty performance of the military prosecutors, and the Act on the Organization of the Court-Martial, B.E. 2498, should be amended, thereby providing that military prosecutors shall have the authority to order cases in place of superior officers

of military prosecutors, because some of the superior officers of the military prosecutors are not knowledgeable of law and lack specialty in consideration for ordering the cases, depriving the victims of the right to fair trial by the military prosecutors, who are independent in ordering cases, in order to amend the law as to satisfy the international standard and comply with the international laws, to which Thailand has been a party and ratified.

Keywords : Human Rights/ Prosecution/ Court-Martial

บทนำ

พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 เป็นกฎหมายที่บัญญัติถึงโครงสร้างของศาลทหาร เช่น การจัดตั้งศาลทหาร การกำหนดชั้น และอำนาจศาลทหารทั้งในเวลาปกติและในเวลาไม่ปกติ ซึ่งเป็นโครงสร้างของศาลที่เปลี่ยนแปลงไปตามเหตุการณ์ นอกจากนี้ยังเป็นกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาของศาลทหาร โดยศาลทหารมีหน้าที่วินิจฉัยตัดสินคดีที่ผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารและการกระทำนั้นเป็นความผิดตามกฎหมายอาญา กฎหมายอื่นที่มีโทษทางอาญา และกฎหมายทหาร รวมทั้งมีเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพิจารณาคดีของศาลทหารเป็นของตนเองโดยเฉพาะ เช่น ตุลาการทหาร อัยการทหาร ทนายทหาร จำศาลทหาร และนายทหารพระธรรมนูญ

ทหารเป็นกำลังสำคัญของชาติในการป้องกันประเทศ จึงต้องถูกควบคุมในเรื่องระเบียบวินัยอย่างเข้มงวดเพื่อควบคุมให้ทหารปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างถูกต้องและครบถ้วน สาเหตุดังกล่าวทำให้จำเป็นต้องมีการบัญญัติกฎหมายเฉพาะขึ้นมาใช้บังคับกับฝ่ายทหาร ซึ่งได้แก่ กฎหมายอาญาทหาร กฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึก กฎหมายว่าด้วยวินัยทหาร กฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหาร และข้อบังคับทหารที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติของกฎหมาย เพื่อให้ทหารอยู่ในระเบียบวินัยและปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาและข้อบังคับของทหาร และทำให้กระบวนการพิจารณาคดีของศาลเหมาะสมกับความมุ่งหมายของราชการทหาร เมื่อทหารกระทำความผิดสมควรถูกดำเนินคดีและถูกลงโทษแตกต่างจากพลเรือน เพราะการกระทำความผิดดังกล่าวกระทบกระเทือนต่อการปฏิบัติราชการทางทหาร จึงจำเป็นต้องตั้งศาลทหารขึ้นมาทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีที่มีทหารเป็นผู้กระทำความผิดโดยเฉพาะ

ในกระบวนการยุติธรรมทหารมีวิธีพิจารณาความอาญาทหารในศาลทหารเป็นของตนเองโดยเฉพาะ ซึ่งบัญญัติอยู่ในพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.2498 แต่ถ้ากฎหมายของฝ่ายทหารไม่ได้บัญญัติถึงวิธีพิจารณาความอาญาใดไว้ ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 45 ให้นำวิธีพิจารณาความอาญาในศาลพลเรือนซึ่งบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลมและเท่าที่บังคับได้ วิธีพิจารณาความอาญาในศาลทหารจึงแตกต่างจากวิธีพิจารณาความอาญาในศาลพลเรือน โดยการสอบสวนคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ผู้ที่มีอำนาจสอบสวน คือ 1) พนักงานสอบสวนที่มีอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 2) เจ้าพนักงานที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายเฉพาะเรื่อง 3) เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร ได้แก่ นายทหารพระธรรมนูญ อัยการทหาร และนายทหารชั้นสัญญาบัตรที่ผู้บังคับบัญชาสั่งให้ทำการสอบสวน

ระบบการดำเนินคดีอาญาในศาลทหารเป็นระบบกล่าวหา และหลักการดำเนินคดีอาญาในศาลทหารก็ถือหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเช่นเดียวกับศาลยุติธรรม แต่มีความแตกต่างกัน คือ บุคคลผู้มีอำนาจฟ้อง

คดีอาญาในศาลทหาร ได้แก่ อัยการทหารและผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ส่วนผู้เสียหายซึ่งไม่ได้เป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารไม่มีสิทธิฟ้องคดีอาญาในศาลทหาร

สำหรับศาลทหารในเวลาไม่ปกติหรือศาลอาญาศึกษาผู้เสียหายไม่ว่าจะเป็นบุคคลที่อยู่ใน อำนาจศาลทหารหรือไม่ก็ตามไม่สามารถฟ้องคดีอาญาในศาลทหารได้ ต้องมอบคดีให้อัยการทหาร เท่านั้นเป็นโจทก์ฟ้องคดีแทน ซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 49 วรรคสอง เหตุที่กำหนดให้ผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารฟ้องคดีอาญาในศาล ทหารได้เฉพาะในเวลาปกติก็เนื่องมาจากในช่วงเวลานั้นเหตุการณ์บ้านเมืองอยู่ในภาวะที่มีศึก สงครามจึงจำเป็นต้องใช้กำลังทหารในการรักษาความสงบเรียบร้อยและรักษาความมั่นคงของ ประเทศ การให้ผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารฟ้องคดีในศาลทหารได้ในช่วงเวลานั้นจึงอาจเกิดความยุ่งยากและทำให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินคดี จึงกำหนดให้เฉพาะอัยการทหาร เท่านั้นมีอำนาจฟ้องคดีในศาลทหารในเวลาไม่ปกติได้

ส่วนศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีและวางบทลงโทษผู้กระทำความผิดที่กระทำผิดต่อประมวลกฎหมายอาญาทหาร ประมวลกฎหมายอาญา หรือกฎหมายอื่นที่มีโทษทางอาญาในคดีที่ผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารในขณะกระทำความผิด คือ ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาเฉพาะคดีที่ผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารเท่านั้น โดยไม่ต้องคำนึงว่าผู้เสียหายในคดีดังกล่าวจะเป็นทหารหรือพลเรือน

ปัจจุบันศาลทหารได้เข้ามามีบทบาทภายใต้สถานการณ์ในสังคมไทยเป็นอย่างมาก ซึ่งการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีของศาลทหารย่อมส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้เสียหายและผู้ต้องหา แต่หลักเกณฑ์ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีของศาลทหารตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 นั้นยังไม่รับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายให้ได้รับการดำเนินคดีอย่างเป็นธรรมตามหลักสากล เนื่องจากการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีของศาลทหารมีการจำกัดสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของผู้เสียหาย ทำให้ผู้เสียหายไม่มีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาพิพากษาคดีที่มีความเป็นอิสระและเป็นธรรมจากองค์กรตุลาการศาลทหารและอัยการทหารที่เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในทางกฎหมายอย่างแท้จริง อีกทั้งผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหารไม่มีสิทธิเข้าถึงพยานหลักฐานในการขอคู่สำนวนการสอบสวนและเข้าถึงหลักการควบคุมและตรวจสอบการใช้ดุลพินิจในการสั่งคดีและการปฏิบัติหน้าที่ของอัยการทหารได้อย่างเท่าเทียมกับบุคคลที่อยู่ในอำนาจของศาลทหาร ซึ่งไม่สอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR) หลักการสากลที่มีการรับรองและคุ้มครองสิทธิของบุคคลให้ได้รับการดำเนินคดีในศาลทหารอย่างเป็นธรรม ครอบคลุมทั้งกระบวนการตั้งแต่ก่อน ระหว่าง และหลังการพิจารณาคดีในชั้นศาล ซึ่งรวมทั้งการรับรองสิทธิของบุคคลที่จะได้รับการพิจารณาคดีโดยองค์กรตุลาการที่เป็นอิสระและเป็นกลาง ตลอดจนได้รับความเสมอภาคในการพิจารณาคดีโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ

อีกทั้งเมื่อวันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ. 2559 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน ได้เผยแพร่รายงานเกี่ยวกับการทำคำพิพากษาและคำสั่งการดำเนินกระบวนการพิจารณา หรือเหตุการณ์ที่น่าสนใจต่าง ๆ ในปี พ.ศ. 2559 โดยระบุว่าระบบตุลาการเป็นองค์กรหนึ่งที่มีบทบาททางการเมือง และมีส่วนสำคัญต่อการสร้างหรือธำรงความขัดแย้งทางการเมือง มีองค์กรที่เป็นอิสระอยู่นอกเหนือแยกขาดออกไปจากทางการเมืองตามหลักความเป็นอิสระและเป็นกลาง รายงานที่เผยแพร่มีจำนวน 11 บทบาทด้วยกัน ซึ่งหนึ่งในบทบาทที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนของศาลทหาร คือ บทบาทตุลาการศาลทหารในเวทีนานาชาติ UPR โดยกล่าวว่า ท่ามกลางการจับตาดูจากนานาชาติต่อสถานการณ์การใช้ศาลทหารต่อพลเรือน ปีที่ผ่านมายังเป็นปีที่มีการประชุมทบทวน

สถานการณ์สิทธิมนุษยชน (Universal Periodical Review หรือ UPR) ที่นครเจนีวา ซึ่งเป็นรอบการประชุม ทบทวนสถานการณ์ของประเทศไทย ทางรัฐบาลไทยได้ชี้แจงต่อที่ประชุมเมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม พ.ศ. 2559 ว่าศาลทหารถูกนำมาใช้กับพลเรือนในความผิดที่จำกัด รวมถึงผู้ที่ถูกกล่าวหาในความผิดร้ายแรง จำเลย ในศาลทหารยังได้รับสิทธิเช่นเดียวกับผู้เข้ารับการไต่สวนในศาลพลเรือน เนื่องจากศาลทหารยังต้องปฏิบัติตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งประกันสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม และสิทธิ ของจำเลยที่สอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศ อีกทั้งตุลาการศาลทหารยังเป็นผู้ที่มีองค์ความรู้และความ เชี่ยวชาญในกฎหมายอาญาเช่นเดียวกับผู้พิพากษาในศาลพลเรือน แต่ในความเป็นจริงพบว่า พลเรือนที่ขึ้นศาล ทหารยังไม่ได้รับสิทธิเช่นเดียวกับศาลพลเรือนดังที่รัฐบาลกล่าวไว้ เช่น คดีที่เกิดขึ้นในช่วงการใช้อำนาจการศึกษ ์ไม่ได้รับสิทธิการอุทธรณ์หรือฎีกา ศาลทหารไม่มีกระบวนการในการสืบเสาะ ไม่มีระบบทนายขอแรงใน ช่วงแรก ไม่ให้ทนายความคัดถาวรงานกระบวนพิจารณาในบางคดี ความแตกต่างเรื่องรูปแบบหลักทรัพย์ใน การประกันตัว หรือการนำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยที่กำลังยื่นขอประกันตัวไปเรือนจำ ทั้งในกระบวนการ พิจารณาตามธรรมนูญศาลทหารองค์คณะที่ร่วมเป็นตุลาการในศาลทหาร เป็นเพียงนายทหารชั้นสัญญาบัตรที่ แต่งตั้งจากผู้บังคับบัญชาทหารของหน่วยต่าง ๆ ไม่ได้จบการศึกษาด้านกฎหมายแต่อย่างใด อีกทั้งคำสั่ง หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 55/2559 เรื่อง การดำเนินการเกี่ยวกับคดีบางประเภทที่อยู่ในอำนาจ ศาลทหาร ที่ระบุเรื่องการให้คดีกลับมาพิจารณาในศาลพลเรือนโดยเหตุผลในคำสั่งว่า “เป็นการผ่อนคลาย มาตรการต่าง ๆ ลงอีก เพื่อให้ทุกฝ่ายจะได้ใช้สิทธิ ปฏิบัติหน้าที่ของตน และได้รับความคุ้มครองตามกลไกของ รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ซึ่งกำลังจะประกาศใช้ในเร็ววัน ตลอดจนตามหลักนิติธรรมและหลักสิทธิมนุษยชน” ราวกับเป็นการยอมรับโดยนัยว่าภายใต้การใช้ศาลทหารต่อพลเรือนนั้นไม่ได้มีการคุ้มครองหลักนิติธรรมและ สิทธิมนุษยชนอยู่แต่อย่างใด (ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 2559)

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (ICCPR) ฉบับนี้ออกมา เพื่อรับรองสิทธิต่าง ๆ ของมนุษย์ในทางการเมืองและพลเมืองที่ไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติ ซึ่งรวมไปถึงสิทธิเสรีภาพ ในการแสดงความคิดเห็นและสิทธิในการรวมกันเป็นสมาคม สิทธิในการเคลื่อนย้ายถิ่นที่อยู่ สิทธิในเสรีภาพ และความปลอดภัยของร่างกาย มีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม สิทธิที่จะได้รับการยอมรับว่าเป็น บุคคลตามกฎหมาย และรวมไปถึงสิทธิต่าง ๆ อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ซึ่งสิทธิต่าง ๆ ที่รับรองโดย กฎหมายฉบับนี้จะต้องได้รับการปฏิบัติด้วยความเสมอภาคกันตามกฎหมายและได้รับการคุ้มครองอย่าง เทาเทียมกัน โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใด ๆ ทั้งปวง ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีกติกาฉบับนี้โดยได้ให้สัตยาบัน อนุสัญญาตั้งแต่วันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2539 และมีผลบังคับใช้กับไทยเมื่อวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2540

ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีของสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนด้วยการลงนามและให้สัตยาบัน กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (ICCPR) ซึ่งประเทศภาคีของ สนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน มีหน้าที่ตามกฎหมายระหว่างประเทศที่จะต้องปฏิบัติตามพันธกรณี ที่มีอยู่ใ นการส่งเสริม เคารพ และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน อย่างไรก็ตามประเทศไทยอาจมีเหตุผลที่จะเลี่ยงไม่ปฏิบัติตาม พันธกรณีในบางเรื่องกรณีมีภาวะฉุกเฉินว่าสามารถทำได้หรือไม่เพียงใด แต่ก็มีกรรับรองหลักการพิจารณาคดี อย่างเป็นธรรม (The Right to a Fair Trial) ซึ่งรวมทั้งสิทธิของบุคคลที่จะได้รับการพิจารณาคดีโดยตุลาการที่ เป็นอิสระ และสิทธิในการที่จำเลยจะอุทธรณ์ให้ศาลที่สูงกว่าทบทวนคำพิพากษาของศาล ว่าเป็นพันธกรณี ที่ประเทศภาคีไม่อาจเลี่ยงได้ ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลหรือในสถานการณ์ใด ๆ (ศราวุฒิ ประทุมราช, 2558)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในการดำเนินคดีอาญาของศาลทหารไทยตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.2498
2. เพื่อศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนในการดำเนินคดีอาญาของกฎหมายไทย กฎหมายระหว่างประเทศ และกฎหมายต่างประเทศ
3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคด้านสิทธิมนุษยชนในการดำเนินคดีอาญาของศาลทหารไทย และต่างประเทศ
4. เพื่อศึกษาและหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนในการดำเนินคดีอาญาของศาลทหารไทยให้เกิดประสิทธิภาพและเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น

วิธีการวิจัย

เป็นการวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ จากหนังสือ วารสาร บทความ ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย คำพิพากษาศาลทหาร สูงสุด คำพิพากษาศาลฎีกา และคำสั่งศาลปกครองสูงสุด เพื่อประมวลผลเป็นข้อเสนอแนะต่อไป และสัมภาษณ์ เจาะลึกผู้ทรงคุณวุฒิในศาลทหารและศาลยุติธรรม เพื่อสนับสนุนในการหาแนวทางแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนในการดำเนินคดีอาญาของศาลทหารไทย ศาลทหารของต่างประเทศและกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยได้ไปลงนามและให้สัตยาบันไว้ เพื่อนำมาวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นและเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา

สมมติฐานของการศึกษา

เนื่องจากการดำเนินคดีอาญาในศาลทหารตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มีการจำกัดสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของผู้เสียหาย ทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับการดำเนินกระบวนการยุติธรรมที่เป็นธรรม มีความเป็นอิสระ และปราศจากอคติ อีกทั้งยังมีการจำกัดสิทธิในการเข้าควบคุมและตรวจสอบการใช้ดุลพินิจในการสั่งคดีและการปฏิบัติหน้าที่ของอัยการทหารอย่างไม่เท่าเทียมกันโดยการเลือกปฏิบัติ หากมีการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 การดำเนินคดีอาญาในศาลทหารจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้เสียหายได้รับการพิจารณาคดีที่เป็นธรรมจากองค์คณะของตุลาการศาลทหารที่มีความเป็นอิสระและเป็นกลาง และเพื่อเป็นการรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายให้ได้รับสิทธิที่เท่าเทียมกันโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักสากล โดยจะทำการปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยได้ไปลงนามและให้สัตยาบันไว้

ผลการวิจัย

จากการวิจัยพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 พบว่า การดำเนินคดีอาญาในศาลทหาร มีการจำกัดสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของผู้เสียหาย ทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับการพิจารณาพิพากษาคดีที่มีความเป็นอิสระและเป็นธรรมจากองค์คณะตุลาการศาลทหารและอัยการทหารที่เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในทาง

กฎหมาย อีกทั้งยังมีการจำกัดสิทธิในการเข้าถึงพยานหลักฐานในการขอคู่สำนวนการสอบสวนและเข้าถึงหลักการควบคุมและตรวจสอบการใช้ดุลพินิจในการสั่งคดีและการปฏิบัติหน้าที่ของอัยการทหารโดยการเลือกปฏิบัติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศ และหลักกฎหมายสากล

ผู้วิจัยพบปัญหาในการวิจัยเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในการดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ดังนี้

1. ปัญหาการจัดตั้งองค์คณะของตุลาการศาลทหาร ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498

เนื่องจากปัญหาการจัดตั้งองค์คณะของตุลาการศาลทหาร ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 27 นั้นกำหนดองค์คณะของตุลาการศาลทหารมีลักษณะตายตัว คือ ศาลมณฑลทหารบก และศาลทหารกรุงเทพ ต้องมีตุลาการ 3 นายเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษา ประกอบด้วย นายทหารชั้นสัญญาบัตร 2 นาย และตุลาการพระธรรมนูญ 1 นาย ซึ่งตุลาการที่เป็นนายทหารชั้นสัญญาบัตรนั้นไม่จำเป็นต้องมีคุณวุฒิทางกฎหมาย จึงทำให้การรับฟังข้อเท็จจริงและปรับให้สอดคล้องกับหลักกฎหมายในการพิจารณาพิพากษาคดีเป็นหน้าที่ของตุลาการพระธรรมนูญเพียงนายเดียว แต่ตุลาการศาลทหารทั้ง 3 นายมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นในการพิจารณาพิพากษาคดีเท่าเทียมกัน ทำให้ผู้ต้องหาและผู้เสียหายไม่สามารถเข้าถึงการคุ้มครองสิทธิที่จะได้รับพิจารณาพิพากษาคดีที่เป็นธรรม จากองค์คณะของตุลาการศาลทหารที่ไม่เป็นอิสระและไม่เป็นธรรม ซึ่งไม่สอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศและหลักกฎหมายสากล ดังนี้

1.1 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (ICCPR) ข้อ 14 ข้อย่อยที่ 1 ที่กำหนดให้บุคคลทั้งปวงย่อมเสมอกันในการพิจารณาของศาลและคณะตุลาการ ในการพิจารณาคดีอาญาซึ่งตนต้องหาว่ากระทำความผิด หรือการพิจารณาคดีเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของตน บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิได้รับการพิจารณาอย่างเปิดเผยและเป็นธรรม โดยคณะตุลาการซึ่งจัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย มีอำนาจ มีความเป็นอิสระ และเป็นกลาง ประกอบกับแนวคำพิพากษาของศาลสิทธิมนุษยชน ที่กำหนดความหมายของความเป็นอิสระและการทรงความเที่ยงธรรมของศาลในบริบทของ ข้อ 14 ข้อย่อยที่ 1 ว่า คณะตุลาการจะต้องตัดสินคดีที่ตนพิจารณาอย่างสอดคล้องกับการประเมินข้อเท็จจริงอย่างเที่ยงธรรมและความเข้าใจในกฎหมาย และมติของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนที่ 2004/33 ซึ่งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติได้เรียกร้องให้รัฐบาลทุกรัฐบาลเคารพและส่งเสริมความเป็นอิสระของผู้พิพากษา และในการไปถึงจุดหมายนั้นให้มีกฎหมายที่มีประสิทธิภาพ มีการบังคับใช้กฎหมายและมีมาตรการอื่น ๆ ที่เหมาะสม ที่จะทำให้ผู้พิพากษาสามารถทำหน้าที่ทางวิชาชีพของตนได้โดยไม่มี การรังควานหรือการคุกคามในรูปแบบใดๆ (โฮเซ ไชตูน, 2550, หน้า 32)

ดังนั้น จากปัญหาดังกล่าวจะต้องปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 โดยเพิ่มเติมเนื้อหาเพื่อปรับให้สอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศที่ประเทศไทยได้ไปลงนามและให้สัตยาบัน

2. ปัญหาการจำกัดสิทธิของผู้เสียหายซึ่งเป็นผู้เสียหายที่ไม่อยู่ในอำนาจของศาลทหาร

เนื่องจากปัญหาตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ที่มีการจำกัดสิทธิของผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลที่ไม่อยู่ในอำนาจของศาลทหาร โดยผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลที่ไม่อยู่ในอำนาจของศาลทหารไม่มีอำนาจเป็นโจทก์ยื่นฟ้องคดีอาญาเองได้ จะต้องส่งมอบคดีให้อัยการทหารเป็นโจทก์ ตามมาตรา 49 และผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลที่ไม่อยู่ในอำนาจของศาลทหารไม่มีอำนาจร้องขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับอัยการทหารได้ เนื่องจากพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ไม่ได้ให้อำนาจไว้ ทำให้ผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลที่ไม่อยู่ในอำนาจของศาลทหารไม่มีสิทธิเข้าถึงพยานหลักฐานในการขอคู่สำนวนการสอบสวน และเข้าถึงหลักการ

ควบคุมและตรวจสอบการใช้ดุลพินิจในการสังคดีและการปฏิบัติหน้าที่ของอัยการทหารได้เช่นเดียวกับสิทธิของผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจของศาลทหาร ถือเป็นภาระละเมิดสิทธิในความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักกฎหมายสากล ดังนี้

2.1 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (ICCPR) ข้อ 2 ข้อย่อยที่ 1 ที่กำหนดให้รัฐภาคีแต่ละรัฐจะต้องเคารพและประกันแก่บุคคลทุกคนในการได้รับสิทธิและเสรีภาพต่าง ๆ โดยปราศจากการแบ่งแยกใด ๆ ข้อ 26 ที่กำหนดให้บุคคลทั้งปวงย่อมเสมอกันตามกฎหมาย และมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกันตามกฎหมาย โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใด ๆ และคำตัดสินของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนประจำกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ที่มีคำตัดสินว่า การปฏิบัติที่เกิดขึ้นจากความแตกต่างด้วยเหตุผลทางสถานะ ถือเป็นภาระละเมิดสิทธิในความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติ (ปริดา ทองชุมนุม, 2558, หน้า 83)

ดังนั้น จากปัญหาดังกล่าวจะต้องปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 โดยเพิ่มเติมเนื้อหาเพื่อปรับให้สอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศที่ประเทศไทยได้ไปลงนามและให้สัตยาบัน

3. ปัญหาอำนาจในการสั่งฟ้องคดีของอัยการทหาร

เนื่องจากปัญหาอำนาจในการสั่งฟ้องคดีของอัยการทหาร ตามระเบียบราชการอัยการทหาร พ.ศ. 2501 ข้อ 10 ออกโดยอาศัยอำนาจตาม มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ที่กำหนดให้อัยการทหารเจ้าของสำนวนเมื่อได้รับสำนวนการสอบสวนจากพนักงานสอบสวนแล้ว จะต้องพิจารณาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่ปรากฏในสำนวนการสอบสวน แล้วเสนอความเห็นทางคดีว่าเห็นควรสั่งฟ้อง หรือเห็นควรสั่งไม่ฟ้อง หรือสั่งเป็นอย่างอื่นไปยังผู้บังคับบัญชาของอัยการทหารเท่านั้นเพื่อพิจารณาสั่งคดีต่อไป ซึ่งคดีที่อยู่ในอำนาจศาลมณฑลทหารนั้นผู้บังคับบัญชาของอัยการทหารเป็นบุคคลที่ไม่มีความรู้ทางกฎหมายและขาดประสบการณ์ความเชี่ยวชาญทางด้านอัยการทหาร ผู้บังคับบัญชาของอัยการทหารอาจจะสั่งคดีที่ไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติของกฎหมายได้ ทำให้ผู้เสียหายไม่สามารถเข้าถึงการคุ้มครองสิทธิที่จะได้รับการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีที่มีความเป็นอิสระและเป็นธรรมจากอัยการทหารที่เป็นผู้มีความรู้ทางกฎหมาย ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักกฎหมายสากล ดังนี้

3.1 แนวทางสหประชาชาติว่าด้วยบทบาทของอัยการ ข้อ 1 ที่กำหนดให้บุคคลที่ได้รับเลือกให้เป็นอัยการจะต้องเป็นบุคคลที่มีความซื่อสัตย์และความสามารถ พร้อมด้วยคุณธรรมและคุณสมบัติที่เหมาะสม และข้อ 12 ที่กำหนดให้อัยการจะต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างเป็นธรรม อย่างถูกต้องสอดคล้อง และอย่างรวดเร็ว โดยสอดคล้องกับกฎหมาย และต้องเคารพและคุ้มครองศักดิ์ศรีของมนุษย์และส่งเสริมสิทธิมนุษยชนอันเป็นคุณูปการต่อการดูแลให้มีศุภนิติกระบวน (กระบวนการทางกฎหมายอันชอบธรรม) และการปฏิบัติหน้าที่ของระบบยุติธรรมอาญาอย่างราบรื่น

ดังนั้น จากปัญหาดังกล่าวจะต้องปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 โดยเพิ่มเติมเนื้อหาเพื่อปรับให้สอดคล้องกับหลักกฎหมายสากล

ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายด้านสิทธิมนุษยชนในการดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 โดยทำการวิเคราะห์กฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน ซึ่งทำให้เห็นถึงข้อบกพร่องของการดำเนินคดีอาญาในศาลทหารตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ใน

ประเด็นดังกล่าวข้างต้น แกไขตัวบทกฎหมายโดยการเพิ่มเติมเนื้อหาให้สอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศ และหลักกฎหมายสากล ดังนี้

1. เนื่องจากการจัดตั้งองค์คณะของตุลาการศาลทหาร ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 27 ทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีของตุลาการศาลทหารขาดประสิทธิภาพ และขาดความเป็นอิสระ โดยผู้ศึกษาเห็นควรที่จะต้องแก้ไขเพิ่มเติมเนื้อหาในมาตรา 27 ของพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ดังนี้

มาตรา 27 บัญญัติว่า ศาลมณฑลทหาร ศาลทหารกรุงเทพ และศาลประจำหน่วยทหาร ต้องมีตุลาการสามนายเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษา คือ

ตุลาการพระธรรมนูญสองนาย
นายทหารชั้นสัญญาบัตรหนึ่งนาย”

เพื่อให้มีตุลาการพระธรรมนูญที่มีความรู้ความสามารถทางกฎหมายมีจำนวนมากกว่าตุลาการนายทหารชั้นสัญญาบัตรซึ่งเป็นผู้ที่ไม่มีความรู้ความสามารถทางกฎหมาย เพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีอยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริงและสอดคล้องกับข้อกฎหมายในอัตราส่วนขององค์คณะที่มีตุลาการพระธรรมนูญมากกว่านายทหารชั้นสัญญาบัตร จะทำให้ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับการพิจารณาพิพากษาคดีจากองค์คณะตุลาการศาลทหารที่เป็นอิสระและทรงความเที่ยงธรรม

การที่ให้นายทหารชั้นสัญญาบัตรอย่างน้อยหนึ่งนายร่วมเป็นตุลาการศาลทหารนั้นก็เพื่อให้ผู้บังคับบัญชาได้ทราบถึงสาเหตุแห่งการกระทำความผิด และมีส่วนร่วมพิจารณาลงโทษผู้กระทำความผิดตามความเหมาะสม อีกทั้งยังเป็นการหาทางป้องกันเพื่อมิให้มีการกระทำผิดเช่นนั้นเกิดขึ้นได้อีกด้วย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการปกครองบังคับบัญชาทางทหาร

2. การที่ผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลที่ไม่อยู่ในอำนาจของศาลทหารไม่มีอำนาจเป็นโจทก์ยื่นฟ้องคดีอาญาเองได้ และไม่มีอำนาจร้องขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับอัยการทหาร เป็นการจำกัดสิทธิเฉพาะผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลที่ไม่อยู่ในอำนาจของศาลทหาร ทำให้ผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลที่ไม่อยู่ในอำนาจของศาลทหารถูกละเมิดสิทธิในความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติ โดยผู้ศึกษาเห็นควรที่จะต้องแก้ไขเพิ่มเติมเนื้อหาในมาตรา 49 ของพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.2498 ดังนี้

“มาตรา 49 บัญญัติว่า ศาลทหารในเวลาปกติให้อัยการทหารหรือผู้เสียหายมีอำนาจเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญา

คดีอาญาใดซึ่งอัยการทหารยื่นฟ้องต่อศาลทหารในเวลาปกติแล้ว ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ในระยะใดระหว่างพิจารณาก่อนพิพากษาคดีนั้นก็ได้

คดีอาญาที่มีใช้ความผิดต่อส่วนตัวซึ่งผู้เสียหายยื่นฟ้องแล้ว อัยการทหารจะยื่นคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ในระยะใดก่อนคดีเสร็จเด็ดขาดก็ได้

ศาลทหารในเวลาไม่ปกติหรือศาลอาญาศึก หรือศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีแทนศาลอาญาศึกตามความในมาตรา 40 และมาตรา 43 ให้อัยการทหารเท่านั้นมีอำนาจเป็นโจทก์ โดยผู้เสียหายต้องมอบคดีให้อัยการทหารเป็นโจทก์”

เพื่อให้ผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลที่ไม่อยู่ในอำนาจของศาลทหารไม่มีสิทธิเข้าถึงพยานหลักฐานในการขออุทธรณ์การสอบสวน และเข้าถึงหลักการควบคุมและตรวจสอบการใช้ดุลพินิจในการสั่งคดีและการปฏิบัติหน้าที่ของอัยการทหารได้เช่นเดียวกับสิทธิของผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจของศาลทหาร ถือเป็นการละเมิดสิทธิในความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติ

3. จากการที่อัยการทหารไม่มีอำนาจในการสั่งฟ้องคดี โดยมีอำนาจเพียงเสนอความเห็นทางคดีว่า เห็นควรสั่งฟ้องหรือเห็นควรสั่งไม่ฟ้องหรือสั่งอย่างอื่นไปยังผู้บังคับบัญชาของอัยการทหารเพื่อพิจารณาสั่งคดีต่อไป ในกรณีคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลมณฑลทหาร ผู้บังคับบัญชาของอัยการทหารซึ่งเป็นบุคคลที่ไม่มีความรู้ทางกฎหมายและขาดประสบการณ์ความเชี่ยวชาญทางด้านอัยการทหารเท่านั้นมีอำนาจใช้ดุลพินิจในการสั่งคดี ทำให้ผู้เสียหายไม่สามารถเข้าถึงการคุ้มครองสิทธิที่จะได้รับการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีที่มีความเป็นอิสระและเป็นธรรมจากอัยการทหาร โดยผู้ศึกษาเห็นควรที่จะต้องแก้ไขเพิ่มเติมเนื้อหาข้อ 10 ของระเบียบราชการอัยการทหาร พ.ศ.2501 ที่ออกโดยอาศัยอำนาจตาม มาตรา 4 ของพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.2498 ดังนี้

“ข้อ 10 การสั่งคดี

(2) ในหน้าที่อัยการทหารแห่งอื่น ให้อัยการทหารมีอิสระในการพิจารณาสั่งคดี และการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปโดยรวดเร็ว เทียบธรรม และปราศจากอคติทั้งปวง”

เพื่อให้อัยการทหารซึ่งเป็นผู้มีความรู้ทางกฎหมาย และเป็นผู้มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญอย่างสูงในการพิจารณาสั่งคดีมีอำนาจสั่งคดีแทนผู้บังคับบัญชาของอัยการทหารซึ่งเป็นบุคคลที่ไม่มีความรู้ทางกฎหมายและขาดประสบการณ์ความเชี่ยวชาญทางด้านอัยการทหาร ซึ่งจะทำให้ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะได้รับการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีจากอัยการทหารที่มีความเป็นอิสระและเป็นธรรม แต่อัยการทหารจะต้องรายงานความเห็นทางคดีเสนอไปยังหัวหน้าอัยการทหารเพื่อขอความเห็นชอบในการสั่งคดี ซึ่งหัวหน้าอัยการทหารไม่มีอำนาจในการสั่งให้อัยการทหารมีความเห็นเป็นอย่างใดอย่างหนึ่ง และอัยการทหารต้องแจ้งการกระทำ ความผิดของผู้ต้องหาพร้อมความเห็นทางคดีให้ผู้บังคับบัญชารับเพื่อเป็นแนวทางปกครองบังคับบัญชาไม่ให้เกิดการกระทำผิดนั้นขึ้นอีก

เอกสารอ้างอิง

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights, 1966 : ICCPR)

แนวทางสหประชาชาติว่าด้วยบทบาทของอัยการ (United Nations Guidelines on the Role of Prosecutors, 1990)

ปรีดา ทองชุมนุม. (2558). *คู่มือการทำความเข้าใจเรื่องสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ระเบียบราชการอัยการทหาร พ.ศ. 2501

ศราวุฒิ ประทุมราช. (2558). *เขตอำนาจศาลทหารในคดีที่พลเรือนกระทำความผิด*. วันที่ค้นข้อมูล 12 กันยายน 2560, เข้าถึงได้จาก http://www.lrc.t.go.th/th/?p=17770#_edn30

ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2559). *11 บทบาท “ศาล” ภายใต้ระบอบคสช. รอบปี 2559*.

วันที่ค้นข้อมูล 5 พฤศจิกายน 2560 เข้าถึงได้จาก, <http://www.tlhr2014.com/th/?p=3156>

โยเซ่ ไชตุณ. (2550). *หลักการสากลว่าด้วยความเป็นอิสระและความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้พิพากษา ทนายความ และอัยการ : แนวทางสำหรับนักปฏิบัติลำดับที่ 1*. (เบญจรัตน์ แซ่ฉั่ว, ผู้แปล).

International Commission of Jurists.